

Beneficium abstinendi – pravna dobrota, da se heres suos vzdrži dediščine, če je prezadolžena (pretor zavrne tožbe zapuščinskih upnikov, če se dedič vzdrži vtikanja v dediščinske zadeve)

***Beneficium cedendarum actionum** – da upnik prepusti tožbo zoper dolžnika tistemu, ki je poplačal njegov dolg (ali da prepusti sodolžniku, ki je plačal dolg, tožbo zoper ostale sodolžnike za sorazmerno povrnitev dajatve)

***Beneficium competentiae** - pravna dobrota, ki izjemoma omejuje dolžnikovo jamstvo tako, da more biti obsojenec obsojen le na toliko, kolikor zmore, da mu pri tem ostane vsaj najpomembnejše za življenje (quantum facere potest)

- to pravno dobroto imajo zlasti tisti, ki so v razmerju do upnika v kakem bližjem odnosu

***Beneficium divisionis** – pravna dobrota delitve

***Beneficium excussionis sive ordinis** – porok sme odreči upniku izpolnitev poroštvene obveznosti, preden upnik ni tožil dolžnika

Beneficium inventarii (po Just.) – pravna dobrota popisa (dedič omeji odgovornost za zapustnikove dolgove na višino vrednosti zapuščine) – če je dedič napravil popis zapuščine

- dedič je poplačeval obveznosti iz dediščine po vrsti in v celoti, kot so se uniki javljali, dokler ni izčrpal vrednosti popisane premoženja

Beneficium militare – olajšave, ki jih imajo vojaki v postklas. pr. pri sestavljanju oporoke

- ne pri ustni ne pri pisni niso bile potrebne prič
- veljavno lahko postavijo za dediče tudi tiste, ki niso imeli pasivne oporočne sposobnosti
- ni veljalo pravilo, da ne more nihče dedovati delno oporočno, delno intestatno

Beneficium separationis – če je dedič prezadolžen, lahko pretor ob utemeljenih razlogih na zahtevo zapuščinskih upnikov in legatarjev dovoli, da se dediščina loči od prejšnjega premoženja dediča (potem so poplačani izključno iz dediščine)

Commodum separationis – suženj, ki je bil z oporoko osvobojen in postavljen za dediča, se ni mogel odpovedati dediščini, ker bi se s tem odrekel prostosti – če pa se ni vtikal v dediščinske zadeve, ga je pretor varoval na ta način, da je ločeno obravnaval podedovano premoženje in premoženje, ki ga je osvobojenec pridobil kot svoboden človek

Constitutio Antonin(ian)a (212) – Karakala razširi veljavnost rimskega prava na celotno rimsko državo; vsi svobodni prebivalci postanejo rimski državljani

Constitutio Rutiliana – pridobitelj je lahko priposestvoval res Mancipi, ki mu jo je svojepravna ženska odsvojila brez sodelovanja svojega agnatskega varuha, če je plačal kupnino, ne pa tudi, če mu je stvar podarila

Ius commorientium* - pravna domneva, da je v skupni nevarnosti nedorasli otrok umrl prej kakor njegov roditelj, dorasli pa za njim

Ius distrahendi - pravica do prodaje (tudi odločati o času in načinu prodaje)

Ius emphyteuticarium (cesar Zenon) – posebna pogodba, ki ima za predmet posebno stvarno pravico na tujem zemljišču

Ius emphyteuticum – ko v postklasični dobi izginejo *agri vectigales*, je to eden od dveh oblik oddajanja državnih zemljišč v zakup (verjetno so na ta način dajali v zakup zemljišča, ki jih je moral zakupnik še obdelati)

- zakupnik prevzame neobdelano zemljo in spočetka plačuje le neznatno zakupnino ali sploh nobene, pozneje pa večjo (zakupnina = canon, zakup = emphyteusis);
- drugi način *IUS PERPETUUM*

Ius honorum – pravica biti izvoljen za magistrata

Ius liberorum – privilegij pripoznan svobodno rojeni ženski, če je 3x, osvobojenki pa, če je 4x rodila živega otroka; lahko pa ga je podaril tudi cesar (= ius trium, quattuor liberorum)

Ius offerendi – če zastavitelj ni hkrati tudi osebni dolžnik, ima pravico, da ponudi tožniku plačilo zavarovane terjatve, namesto, da bi mu prepustil zastavljeno stvar

Ius offerendi et succedendi = pravica ponujenja in nasledovanja – vsak poznejši zastavni upnik je lahko ponudil prvemu, da mu plača njegovo terjatev in s tem stopi na njegovo mesto glede te terjatve. S tem pridobi on pravico odločati o času in načinu prodaje (*ius distrahendi*)

- prvi ZU mora to ponudbo sprejeti, drugače pride v sprejemno zamudo

***Ius pænitendi** – pravico, da se pogodbenik skesa in odstopi od pogodbe (če se kupec in prodajalec dogovorita, da bosta o pogodbi sestavila listino, je pogodba *emptio contracta* in postane *emptio perfecta* šele, ko listino podpišeta – do takrat pa imata oba imata oba to pravico)

Ius perpetuum – ko v postklasični dobi izignejo *agri vectigales*, je to ena od dveh oblik oddajanja državnih zemljišč v zakup (verjetno je šlo tu predvsem za zaseženo premoženje templjev in mest); drugi način *IUS EMPHYTEUTICUM*

Ius postliminii – če se je vojak živ vrnil iz vojnega ujetništva in je prekoračil črto domačih mejnih straž ali celo domači prag (*limen*), je njegova pravna sposobnost spet oživila in njegov položaj je bil tak, kot da ne bi bil nikoli ujet

Ius protimiseos – predkupna pravica

Ius suffragii – pravica glasovati o zakonskih predlogih in volitvi magistratov

Ius tollendi – pravica odvzeti tuji stvari tisto, kar ji je dodal

⇒ stvar ni smela biti zaradi odvzem slabša kot pred potroškom za ta dodatek

⇒ samo kadar ima odzemalec koristi od tega

⇒ ni dovoljeno, če lastnik ponudi odškodnino v vrednosti pridobitve, ki bi jo imel zaradi odvzema

Ius trium, quattor liberorum – varuštva so oproščene tiste ženske, ki so kot *ingenuæ* rodile tri, kot osvobojenke pa štiri otroke; ta privilegij pa je lahko podelil tudi cesar (= *ius liberorum*)

***Ius variandi** – pravica spremeniti izjavo glede izbire, katerega izmed alternativnih dolgov bo dolžnik izpolnil

- Julijan, Papinijan, Pomponij > nima te pravice
- Venulej, Pavel, Ulpijan > ima to pravico
- po občem pr. > ima to pravico, dokler upnik njegove izbire ne sprejme ali dokler ni dolžnik svoje obveznosti popolnoma izpolnil

Kasacijski zakon (321, Konstantin) – prepoveduje uporabo Pavlovega in Ulpijanovega komentarja k Papinijanu (*Notæ*)

Lex Aebutia (~150 p.n.š.) – pravdno postopanje po pretorjevih pisemenih tožbenih formulah je ravno tako uspešno kot staro legisakcijsko pravdno postopanje

Lex Aelia Sentia (Augustov čas) – osvoboditev mora biti redno star najmanj 20 let, suženj vsaj 30, nične pa so vse osvoboditve na škodo upnikov; osvobodenci, ki so bili kot sužnji že hudo kaznovani, dobijo položaj kot tujcev z najslabšim položajem (*peregrini dediticii*) in se imenujejo *dediticii Æliani*

- oprostitev sužnjeve, ki jih je prezadolženec izvršil, da bi oškodoval svoje upnike, so nične

Lex Anastasiana (506) – cesonar, ki mu je bila terjatev odplačno odstopljena, je smel od dolžnika izterjati samo toliko, kolikor je za terjatev plačal, in za vmesni čas ustrezne obresti od tega zneska (razlika je šla v prid dolžnika)

Lex Aquilia (~286 p.n.š.)

- kazniv je tisti, ki v hudobnem namenu usmrti tujega sužnja ali tujo žival (vprežna, tovorna živalina, drobnica, velblodi, sloni, ne pa psi) - uvede enako kazen za usmrtitev tujega sužnja kakor usmrtitev tuje živali
- določi sankcije za tistega adstipulatorja, ki bi dolžniku svojevoljno odpustil dolg in s tem upniku povzročil škodo
- odgovoren je tudi, kdor je v hudobnem namenu povzročil kako drugo premoženjsko škodo, s tem da je tujo stvar »žgal, zlomil ali pokvaril«, torej jo poškodoval ali uničil

Lex Apuleia (po 241 p. n. š.) – določa, da tisti izmed več soprokov, ki je plačal več kot sorazmeren delež, sme zahtevati od soprokov povračilo vplačanega presežka

Lex Atinia (sr. 2. st. p.n.š.) – odsvojitelj jamči trajno za stvar, ki je bila ukradena (priposestvanje na ukradeni stvari ni mogoče, vsaj dokler ne pride stvar nazaj v lastnikovo posest)

Lex Calpurnia

Lex Canuleia (445 p.n.š.) – dovoli zakonske veze med patriciji in plebejci

Lex Cicereia (najbrž iz zadnjega stoletja republike) – nalaga upniku dolžnost, da javno razglasi terjatev, za katero je sprejel poroke, kakor tudi število porokov

Lex Cincia (204 p.n.š.) – prepove nagrade advokatom in darila preko nekega nam neznanega zneska (ta prepoved ni veljala za bližnje svojce), ne pove, kaj velja glede takih darilnih pogodb, ki bodo kljub temu izvršene (lex imperfecta) – str. 306

Lex Claudia

Lex Cocceia Agraria (96-98) – zadnji komicialni zakon, ki se omenja

Lex Cornelia (67 p.n.š.) – pretor je vezan na določbe iz svojega edikta

- prepoveduje, da bi se posamezni državljani v enem letu zavezal kot porok za istega dolžnika pri istem upniku za več kot 20 000 sestercev v denarju lai stvarni vrednosti

Lex Cornelia de iniuriis (Sulova doba, 81) – omogoča preganjanje nekaterih realnih injurij (verberatio = pretepanje, pulsatio = tolčenje, domum vi introire = nasilno vdreti v stanovanje) s tožbo pred enim izmed stalnih kazenskih sodišč

Lex de Collegiis (na Augustovo pobudo) – nedvomno iz političnih razlogov močno omeji prostost združevanja; odtlej je potrebno, da senat odobri ustanovitev združenja, če so bili v družbenih pravilih predvideni društveni sestanki... (str. 113/114)

Lex Duilia Menenia (357 p.n.š.) – potrdi fenus (obrestovana glavica in obresti) kot 8% obresti za takratno leto (10 mesecev)

⇒ leta 347 neki plebiscit zniža to obrestno mero na polovico (fenus semiunicarium)

Lex Falcidia – določa, da mora dediču po izpolnitvi volil ostati čista četrtnina dediščine ali dednega deleža (če bi zapustnik odredil več volil, bi se ta ipso iure sorazmerno zmanjšala na tri četrtine dediščine)

Lex Fufia Caninia (Augustov čas) – podrobno določi, koliko sužnjev lahko gospodar osvobodi v oporoki; absolutno največ 100

Lex Furia – porazdeljuje odgovornost med več soporoki (vsak odgovarja za tisti delež dolga, ki odpade na vsakega, kolikor jih je ob dospelosti terjatve > pars virilis)

- če je kdo od soporokv neplačevit, gre izguba na upnikov račun
- omeji tudi trajenje poročstva (sponzijskega in fidepromisijskega) na dve leti

Lex Furia testamentaria – določa, da vrednost volila ne sme presegati 1000 asov (če bi volilojemnik vzel več, bi moral plačati 4x vrednost presežka)

Lex Genucia (342 p.n.š.) – prepove obrestovanje med državljani

Lex Hadriana

Lex Hortensia (287 p.n.š.) – zakonodajni sklepi na zborih plebejcev (*plebis scitum*) so pripoznani za enako obvezne kot zakoni, sprejeti v ljudski skupščini

Lex Hostilia

Lex Iulia (Augustov čas) – varuštva so oproščene tiste ženske, ki so kot ingenuæ rodile tri, kot osvobojenke pa štiri otroke

Lex Iulia de Fundo Dotali – mož ne sme odsvojiti ženinega dotalnega premoženja brez njene privolitve

Lex Iulia de Vi (glej Lex Plautia)

Lex Iulia Iudicaria (pobuda – August) – pretorski formularni postopek, razen v redkih primerih izpodrine legisakcijskega

Lex Iunia Norbana (Tiberijev čas) – tistim sužnjem, ki so bili osvobojeni z manumisijo, ki po civilnem pravu ni bila veljavna in so torej po civilnem pravu ostali sužnji, da ta zakon pravni položaj Latincev (*Latini Iuniani*); pretor njihovim gospodarjem odreka vindicatio in servitutum

Lex Liciniae Sextiae (367 p.n.š.) – eden izmed obeh konzulov je plebejec

Lex Minicia – otroci, ki jih Rimljanka rodi v zakonu z Nerimljanom niso rimski državljani, saj je ta zakon po civilnem pravu neveljaven

Lex Ovinia (312 p.n.š.) – cenzorja sestavljata seznam senatorjev

Lex Papia Poppæa (Augustov čas) - prepove senatorjem in njihovim sinovom, da se ženijo z osvobojenkami

- skupaj z **Lex Iulia** – varušta so oproščene tiste ženske, ki so kot *ingenuæ* rodile tri, kot osvobojenke pa 4 otroke

Lex Petronia (v času adoptivnih cesarjev) – omejuje dajanje sužnjev za boj z divjimi živalmi

Lex Plautia & Lex Iulia de Vi (78-63 p.n.š.) – izvzameta od priposestvanja stvari, ki so bile nasilno pridobljene

Lex Plautia Papiria (med zavezniško vojno, 90-88 p.n.š.) – rimsko državljanstvo je razširjeno na italško ozemlje do Pada

Lex Plætoria (~193 p.n.š.) – kaznivo je ogoljufati nedoletno doraslo osebo izpod 25. leta > kazenska odgovornost + civilna tožba + ekscpcija

Lex Pesolania – uveljavi pravilo odgovornosti lastnika za škodo, ki jo povzroči nenavadno razdražen in podivjan pes, ne da bi bilo mogoče komu za to naprtiti krivdo

Lex Poetelia (326 ali 313 p.n.š.) – vedno bolj uveljavlja načelo, da naj zahtevajoči upnik raje poseže po dolžnikovem premoženju (*venditio bonorum!*) kot po njegovi osebi (načelo: »*Pecunia creditae bona debitoris, non corpus obnoxium esse*«), stara osebna izvršba (*legis actio per manus iniunctionem*) pa je bila takrat še mogoča

Lex Publilia (l. 383 ali 327 p.n.š.) – obravnava sponzorjevo regresno pravico, ki jo ima zoper dolžnika, čigar dolg je plačal na strogo oblični način *per æs et libram* – če dolžnik ni poroku povrnil denarja v 6 mesecih po plačilu, je porok lahko naperil zoper njega tožbo a° *depensi*, ki se je takoj začela z izvršilnim postopkom; pri tem je porok izterjal duplum.

Lex Publilia Philonis (339 p.n.š.) – senat vnaprej odobri ali odkloni zakonski predlog, ki ga magistrat namerava predlagati v komicijih

Lex Rhodia de iactu – določba o porazdelitvi škode nastale med pomorsko vožnjo (če so ladjo, ki se je znašla v stiski, rešili iz grozeče nevarnosti s tem, da so odvrgli del tovora v morje, je smel lastnik v skupnem interesu žrtvovanega tovora, zahtevati z a° *locatiod* kapitana sorazmerno povračilo škode – kapitan je moral škodo porazdeliti tako, daso jo sorazmerno trpeli lastnik ladje in lastniki rešenega tovora > z a° *conducti*; lahko je zadržal rešeni tovor, dokler lastniki ne bi prispevali svojih deležev)

Lex Scribonia (Cesarjev čas) – prepove priposestvanje služnosti

Lex Sempronia (194 p.n.š.) – ker so kapitalisti skušali prepoved obrestovanja med državljanji obiti s tem, da so sklepali kreditne posle s posredovanjem Latincev in zaveznikov (*socii*), razširi prepoved obrestovanja še nanje

Lex Visellia (Tiberijev čas) – kazensko se preganjajo osvobodenci, ki bi nastopali kot svobodno rojeni (*ingenui*), zlasti, če so nosili zlat prstan

Lex Voconia – določa, da nobeno volilo ne sme biti večje od dednega deleža

Oratio Antonini (senatov sklep po Karakalovi pobudi, 206) – določa, da za darila med zakoncema velja, da jih dediči ne morejo izpodbijati, če tega ni storil darovalec sam – str. 307

Oratio Severi (senatov sklep iz 195) – prepoveduje, da bi varuh nedoraslega brez oblastvene odoritve odsvajal varovančeva kmečka zemljišča in mestna vrtna zemljišča

- l. 326 Konstantin prepoved razširi na vse nepremičnine in premičnine (brez oblastvene odobritve lahko prodaja le hitro pokvarljive stvari in odvišno živino)

SC Hosidianum (na Klavdijevo pobudo) – skupaj s SC Volusianum prepove nakupovanje poslopij z namenom, da jih bo kupec dal podreti in z dobičkom razprodal gradivo (kupec mora za kazen plačati erarju dvojno kupnino, za prodajalca je pogodba neveljavna)

SC Iuventianum (Hadrijanova doba) – za dediščinsko tožbo, 2 fiktivna posestnika izenači z resničnim posestnikom, da sta pasivno legitimirana za reivindikacijo

SC. Macedonianum – prepoved dajanja denarnih posojil sinovom, ki so še pod očetovo oblastjo

- izvršba tožbe sina je mogoča pod določenimi pogoji (če ima sin lastno premoženje (*peculium castrense, quasi castrense*), če kasneje kot svojepraven vsaj molče pripozna svoj dolg, če je oče posojilo odobril oz. ni ugovarjal, čeprav je vedel zanj, če je imel upnik sina v opravičljivi zmoti za svojepravnega, če je potreboval upnik še več varstva, ker je bil *impuberes* ali *minor* in končno tudi nasproti adjektivijskim tožbam)

- če mu je bilo posojilo dano, ko je bil še pod očetovo oblastjo, je bilo sicer veljavno sklenjeno, ni pa bilo iztožljivo (niti ko je postal svojepraven) – naturalna obligacija

SC Pegasianum – določi, da ima dedič tudi nasproti vesoljnemu fideikomisarju pravico do faldacijske četrte

SC Trebellianum – določi, da je vesoljni fideikomisar zapustnikov vesoljni naslednik (heredis loco) in kot tak odgovoren za zapustnikove dolgove (zapuščinski upniki so ga lahko terjali z analognimi tožbami)

SC Vellæanum (l. 46) – prepove, da bi ženske prevzemale poročstva ali najemale za druge posojila

- praksa razširi na vsako intercesijo za tuj dolg (ne postane niti naturalno zavezana)
- ima e^o SCⁱ Vellæani, če je tožena

SC Volusianum (iz Neronovega časa) – skupaj s SC Hosidianum prepove nakupovanje poslopij z namenom, da jih bo kupec dal podreti in z dobičkom razprodal gradivo (kupec mora za kazni plačati erarju dvojno kupnino, za prodajalca je pogodba neveljavna)